

Çelişik Türçölük Ölçeði

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). Çelişik Türçölük Ölçeði. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=18417>

Özet

Çelişik Türçölük Ölçeði, Berk Efe Altınal ve Gizem Tekdemir (2020) tarafından geliştirilmiş psikometrik bir araçtır. Ölçek, bireylerin hayvanlara yönelik tutumların tek boyutlu bir ayrımcılık olarak değil, hem dümanca hem de sözde koruyucu eğilimleri içeren karmaşık ve çelişik bir yapı olarak ele almaktadır. Bu ölçek, türçölük kavramının modern sosyal psikolojideki çelişik önyargı modellerine uygun olarak ölçülmesini sağlamaktadır.

15 maddeden oluşan ölçek, İnsan Üstünlüğü, Korumacı Türçölük ve Dilde Türçölük olmak üzere üç temel alt boyutu değerlendirmektedir. Ölçek, yüksek düzeyde iç tutarlılığa (Cronbach alfa = .90) sahiptir ve geçerlik çalışmaları, diğer sosyal baskınlık yönelimi ve türçölük ölçekleriyle güçlü korelasyonlar göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

Çelişik türçölük, türçölük, insan üstünlüğü, korumacı türçölük, dilde türçölük, psikometrik, ölçek geliştirme, hayvan hakları.

Yazarlar

Berk Efe Altınal, Gizem Tekdemir

Amaç

Ölçeğin temel amacı, bireylerin hayvanlara yönelik sergilediği tutumların yapısını detaylıca incelemek ve bu tutumların yalnızca açık bir dümanlık (insan üstünlüğü) içermediğini, aynı zamanda iyi niyetli ancak paternalist bir yaklaşıma olan **korumacı türçölük** eğilimlerini de barındırdığını göstermektir. Bu yaklaşım, geleneksel ayrımcılık ölçümlerini aarak, bireylerin hayvanların refahına dair çelikili inançların nicel olarak saptamayı hedefler.

Ölçek, hayvanların kullanıma dair kültürel ve etik ikilemleri yansıtan tutumları ölçerek, özellikle endüstriyel tarım karışıklılığı ile "insancıl" hayvancılığa destekleme arasındaki ince çizgiyi belirlemeye yardımcı olur. Bu sayede, toplumsal düzeyde hayvan etiği tartışmaları ve aktivizm çalışmalarıyla anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Yapı

Çelişik Türçölük Ölçeği, sosyal psikolojideki çelişik tutumlar (ambivalent attitudes) kuramına dayanan **çelişik türçölük** yapısını ölçmektedir. Bu yapı, hem açıkça dümanca (dominant) hem de yüzeysel olarak olumlu (paternalist) bileşenlerin bir arada bulunmasını ifade eder. Ölçek, bu karmaşık yapıyı üç farklı alt boyuta ayrılarak analiz eder:

İnsan Üstünlüğü İncancı: Bu boyut, insanların doğası gereği diğer tüm türlerden üstün olduğunu ve hayvanların temel varoluş amacı olan insanlara hizmet etmek olduğunu dair katı ve geleneksel inançları yansıtır.

Korumacı Türçölük: Bu boyut, hayvanların kötü muamele görmesine karşı çıkarken, aynı zamanda hayvanların belirli koşullar altında (örneğin, küçük aile çiftliklerinde veya "iyi muamele" gördükleri yerlerde) kullanılmaları veya sömürsünü destekleyen iletici tutumları ölçer. Bu, genellikle hayvansever bir önyargı olarak iletir.

Dilde Türçölük: Bu boyut, hayvan isimlerinin küçümseme, hakaret veya öfke ifadesi olarak kullanılması gibi, günlük dildeki sembolik ayrımıcılık biçimlerini ve hayvanların aşırılandırılmasını ölçer.

Geçerlik

Çelişik Türçölük Ölçeği'nin geçerlik çalışması, beklenen teorik ilişkilerin incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Ölçekten elde edilen puanların, yapı geçerliğini desteklemek amacıyla kullanılan diğer ölçeklerle pozitif korelasyon içinde olduğu tespit edilmiştir. Spesifik olarak:

Yakınsak Geçerlik: Ölçek puanları, genel türçölük eğilimini ölçen başka bir ölçekten alınan puanlarla anlamlı ve pozitif bir korelasyon göstermiştir ($r = .57$; $p < .01$).

İlişkili Yapılar: Ölçek puanları, bireylerin toplumsal hiyerarşileri ve eşitsizliği destekleme eğilimini ölçen Sosyal Baskınlık Yönelimi (SDY) ölçeği ile de orta düzeyde pozitif ilişkiler sergilemiştir ($r = .50$; $p < .01$). Bu, türler arası hiyerarşi inancının, genel baskınlık eğilimiyle ilişkili olduğunu doğrulamaktadır.

Ayrıca, ölçek puanlarının, vejetaryen, vegan ve et yiyenler gibi hayvan kullanıma dair farklı yaşam tarzlarının benimseyen gruplar arasında beklenen teorik dağılımı göstermesi, ölçeğin aydınlatıcı geçerliğini kanıtlayan önemli bulgular olarak değerlendirilmiştir.

Güvenilirlik

Ölçeğin iç tutarlılığı, Cronbach alfa katsayısı ile değerlendirilmiştir. Çelişik Türçölük Ölçeği'nin 15 maddelik nihai versiyonu, $\alpha = .90$ gibi oldukça yüksek bir güvenilirlik puanına sahiptir. Bu değer, ölçeğin maddelerinin tutarlı bir şekilde aynı psikolojik yapıyı ölçtüğünü göstermektedir.

Alt boyutların güvenilirlik analizleri şöyledir:

Korumacı Türçölük: $\alpha = .90$ (Çok yüksek güvenilirlik)

Dilde Türçölük: $\alpha = .75$ (Güvenilir aralıktadır)

İnsan Üstünlüğü İncancı: $\alpha = .73$ (Güvenilir aralıktadır)

Tüm alt boyutlar, kabul edilebilir güvenilirlik düzeylerinin üzerindedir; özellikle korumacı türçölük

boyutu, mükemmel iç tutarlılık sergilemektedir.

Faktör Analizi

Ölçeğin geliştirme çalışmasında, 15 maddenin temel bileşenler analizi sonucunda üç faktörlü bir yapıya ayrıldığı belirlenmiştir. Bu faktörler, ölçeğin kuramsal temelini oluşturan **İnsan Üstünlüğü İncisi**, **Korumacı Türçölük** ve **Dilde Türçölük** alt boyutlarına karşılık gelmektedir. Bu üç faktörlü yapı, çelişik türçölüğün çok boyutlu ve karmaşık doğasını ampirik olarak desteklemektedir. Analiz sonuçları, maddelerin ilgili faktörlere yüksek yükler verdiğini ve faktörlerin birbirinden ayrılmış olduğunu göstermiştir.

Araç

Test Türü: Ölçek Geliştirme

Format: Kendini Değerlendirme Ölçeği (Self-Report)

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: Genel Popülasyon

Yaş Grubu: Yetişkinler

Popülasyon Detayları: Ölçek, Türkiye'deki yetişkin katılımcılarla yapılan bir çalışmada sonucunda geliştirilmiş ve standardize edilmiştir.

Test Metodolojisi: Ölçek, 7'li Likert tipi derecelendirme kullanmaktadır. Yanıt seçenekleri 1 (Hiç katılmıyorum) ile 7 (Tamamen katılıyorum) arasında değişmektedir.

Anahtar Kelimeler

Psikometri, sosyal baskınlık yönelimi, hayvan etiği, tutum, psikoloji, sosyal psikoloji, çelişik önyargı.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Bilgi mevcut değil.

İletişim E-posta Adresi: bealtinal@gmail.com

Yazın Adresi: Bilgi mevcut değil.

İzinler, Ücret ve Test Yılı?

Çelişik Türçölük Ölçeði, 2020 yılında yayımlanan akademik bir makale ile kullanıma sunulmuştur. Ölçeğin kullanımı için gerekli izinler ve olası ücret bilgileri hakkında sorumlu yazar Berk Efe Altınal ile e-posta yoluyla iletişime geçilmesi önerilmektedir. Sorumlu yazarın e-posta adresi: bealtinal@gmail.com.

Kaynaklar

Altınal, B. E., & Tekdemir, G. (2020). Çelişik Türçölük Ölçeði: Ölçek Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Nesne Dergisi*, 8(18), 492-506. DOI: 10.7816/nesne-08-18-09

Ölçeğin tam metin makalesi ResearchGate üzerinden erişilebilir durumdadır: [researchgate.net](https://www.researchgate.net).

Ölçeğin orijinal PDF dokümanları aşağıdaki bağlantılardan indirilebilir:

[celisik-turculuk-olcegi-toad.pdf](#)

[celisik-turculuk-olcegi-toad.pdf](#)

Çelişik Türçölük Ölçeði Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Hayvanların var olma sebebi insanlara hizmet etmektir

Hayvanlara endüstriyel çiftliklere kıyasla iyi davranışları küçük hayvancılık işletmelerini ve aile çiftliklerini desteklemeliyiz

Başkalarına kıyasla daha fazla ifade etmek için hayvanların isimlerini kullanmakta sakınca görmem